

Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Haber Sitelerinde Dijital Kimlik Başlıklı Haberlerin İncelenmesi

Analyze of News Entitled ‘Digital Identity’ on News Sites in the context of Critical Discourse Analysis

Sevgi Kavut,^a

^a Öğr. Gör. Dr. İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
sevgikavutt@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0253-3906

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi

Başvuru tarihi: : 06.04.2021

Düzeltilme tarihi: 15.06.2021

Kabul tarihi: 24.06.2021

Anahtar Kelimeler:

Dijital Kimlik

Haber Siteleri

Eleştirel Söylem Analizi

Dijital Kimlik Sunumu

Haberler

ÖZ

Bir dijital veya elektronik kimlik; bir birey, kurum veya nesne hakkındaki bilgilerin dijital sunumudur. Bir kişinin veya kurumun gerçek kimliğine eş değer olan bilgisayar ağı olarak tanımlanır. Bu çalışmada dijital kimlik konulu haberlerin analizinde Teun Van Dijk’in eleştirel söylem çözümlemesinden yararlanılmıştır. Haber siteleri eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Van Dijk, eleştirel söylem analizini makro ve mikro yapılar olmak üzere iki şekilde analiz etmektedir. Makro seviye analizlerde haber başlıkları, fotoğrafları, haber kaynakları gibi tematik yapılar incelenmektedir. Mikro seviyede ise sözcük yapıları ve dil seçimleri incelenmektedir. Bu araştırmanın amacı; SimilarWeb araştırmasında ilk 3 sırada yer alan haber siteleri üzerinden dijital kimlik haberleri eleştirel söylem analizi çerçevesinde analiz etmektir. Haberlerde başlıkların, haber girişlerinin, görsellerin, gelecek zaman ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Haberler retorik ve ikna stratejileri açısından değerlendirildiğinde; güvenilir kaynak kullanımı, kaynağın doğrudan ifadelerinin haber içerisinde aktarılması, haberlerin kesinlik ve doğruluğunun sayısal ifadelerle ve yüzdelerle desteklenmesi, olaylarla ilgili doğrudan betimlemesi yapılması stratejilerinden ve retorikten yararlandığı görülmüştür. Bu doğrultuda yetkili isimlerin görüşlerini paylaştığı, Türkiye’de bir ilk, dünyada ilk vb. ifadelerinin sıkça kullanıldığı gözlenmiştir.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 06.04.2021

Received in revised form: 15.06.2021

Accepted: 24.06.2021

Keywords:

Digital Identity

News Sites

Critical Discourse Analysis

Digital Identity Presentation

News

ABSTRACT

The digital identity or electronic identity; is the digital presentation of knowledge about an individual, organization, or object. Digital identity is defined as a computer network equivalent to the real identity of a person or institution. It is utilized from the critical discourse analysis of Teun Van Dijk for news analyses about digital identity issues in this study. News sites are examined with the critical discourse analysis method. Van Dijk analyzes critical discourse analysis in two categories as macro-structures analysis and micro-structures analysis. In macro-category analyses are investigated thematic structures such as headlines, photos, news sources. Micro-category analyses are examined word structures and language selections. This study has aimed to analyze the usage of digital identity and digital identities as part of the critical discourse analysis method through news sites that ranked among the top three in SimilarWeb research. It is seen that in news found headlines, news entries, visuals and images, and the future time expressions. When news are examined in terms of rhetoric and persuasion strategies; are observed that in news utilized from rhetoric and direct description strategies regarding events, to support with percent and quantitative expressions certainty and trueness of news, using in news direct expression of resource, reliable resource using. Accordingly, it has been seen that authorized names share their opinions, in news are frequently used the statements of a first in Turkey, the first in the world, and so on.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kavut, S. (2021). Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Haber Sitelerinde Dijital Kimlik Başlıklı Haberlerin Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 7 (1), Yaz, s. 127- 138.

*DOI: 10.46442/intjcss.910457

** Sorumlu yazar: Sevgi Kavut, sevgikavutt@gmail.com

1. Giriş

Bauman'ın akışkan modernite dediği bir çağda bireyler; kısa dönemli memnuniyet, geçici amaçlar, nesnelere edinmeye ya da hizmetleri tüketmeye başvurmaktadır. Sosyal değişimin bu yönünün pek çok sebebi olduğuna değinen Bauman'a göre; tüm sosyal değişimlerle birlikte teknoloji bu değişimin aracı, medyası ve yansımasıdır (Martin & Grudziecki, 2006: 49).

İnternet; web'deki ağların her zaman açık olduğu, 7/24 senkron ve asenkron etkileşimler, bireyler ve gruplar arasında değişim ile bilgi erişimine izin veren birçok iletişim fırsatı sunmaktadır (Bozkurt & Tu, 2016: 162). Hayatımızın her boyutunun dijitalleşmesi ve giderek daha karmaşık hale gelmesi, teknolojik alt yapının gelişimiyle birlikte yeni riskleri de beraberinde getirmektedir. İnternet ve intranet gibi teknolojilerin sadece insanları ve bilgisayarları değil aynı zamanda televizyon, termostat, endüstriyel sensörler, lokomotifler, arabalar gibi pek çok sistemi birbirine bağladığı görülmektedir (Brynjolfsson & McAfee, 2014: 288). Farklı kimlik biçimlerini açıklayabilecek yeni bir kimlik alt yapısının gerekli olduğu, bu yapıda yer alan kimliklerin sabit ve dinamik olarak ayrılabilirliğini, bu yapının bireylerin mahremiyeti ve güvenliğini de sağlaması gerektiği açıklanmıştır (Birch, 2016:42). Bu çalışmada SimilarWeb araştırmasına göre Türkiye'de en çok ziyaret edilen ilk üç haber sitesi Hürriyet, Milliyet ve Sabah web siteleri incelenmiştir. (<https://www.similarweb.com/top-websites/turkey/>, 30.06.2020). Hürriyet, Milliyet ve Sabah haber sitelerinde Şubat 2020-Haziran 2020 tarihleri arasında yer alan dijital kimlik konusuna ilişkin haberler eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle ele alınmıştır.

2. Dijital Kimlik

Kimlik; farklı sosyal ve kişisel bölümler boyunca benlik duygusunu birleştirmek ve farklılaştırmak için girişimde bulunmakla ilgili bir etikettir. Sonuç olarak kimlikler cinsiyet, yaş, ırk, meslek, sosyo-ekonomik statü, etnik köken, ulus, sınıf, yöre vb. sosyo-kültürel faktörlerin değişmesine göre talep edilebilmekte ve farklılaştırılabilir (Bamberg, 2010:4). Dijital kimlik; internete giren işletmeler ve yönetim hizmetleri sonucunda ortaya çıkan yasal bir kavramdır. Bir dijital veya elektronik kimlik; bir birey, kurum veya nesne hakkındaki bilgilerin dijital sunumudur. Bir kişinin veya kurumun gerçek kimliğine eş değer olan bilgisayar ağı olarak tanımlanır. Bilgisayar ağları tarafından kullanılan bir kişi, kurum veya cihaz hakkındaki kullanıcı adı, şifreler, doğum tarihi gibi bilgileri sunmaktadır (Sadiku, Shadare & Musa, 2016: 192). Başka bir deyişle dijital kimlikler, sosyal medya, e-mail, mesajlaşma gibi elektronik iletişim araçları gibi iletişim teknolojilerini kullanan bireyler tarafından oluşturulmakta, bireylerin el-parmak geometrisi, retina, yüz tanımlama, imza, ses, duyu, parmak izi gibi biyometrik bilgilerini ve aynı zamanda bireyler arasındaki etkileşimler yoluyla oluşturulan kişisel profilleri, kültürel sermayeyi ve kayıtları kapsamaktadır (Kavut, 2021: 532-533).

Bireylerin kimlik yapıları; bireylerin kim olduklarını kanıtlayan dijital kimlikleri oluşturmak için onaylama ve üçüncü taraflar kimlik kanıtlama, kullanıcı doğrulama ve kimlik özelleştirmeyi birleştirmektedir. Kimlik bilgileri ve e-kimlik bilgileri de denen dijital kimlikler kimlik motorları olarak adlandırılan ön yüklenmiş yazılım uygulamalarına sahip olan kullanıcıların kişisel cihazları içerisinde korunaklı ve sanallaştırılmıştır (Toth, Anderson-Priddy, 2019: 22).

Dijital kimlikler çok sık değiştiği, federal ve farklı kurumlar arasında görüşüldüğü için karşılıklı kullanılabilirlik önemli bir sorundur. Karşılıklı kullanılabilirlik dijital kimlik yönetim alt yapısı içinde farklı seviyelerde meydana gelebilmektedir (Bertino, Paci & Shang, 2009). Bilgisayar güvenliğinde kimlik yönetimi genellikle tahsis edilmiş bilgisayar kaynaklarındaki aktif bir bireyden bağlantı uçlarına kadar yaşam yönetiminin bir türü olarak anlaşılabilir (Shibuya, 2020:3).

Durum	Statik Kimlikler	Dinamik Kimlikler
Form	Fiziksel	Elektronik
	Yasal	Davranışsal

Şekil 1. Kimlik Tipolojisi (Arner v.d., 2018: 7).

Arner v.d. (2018: 12) çalışmalarında kimlikleri yasal, fiziksel, elektronik ve davranışsal olmak üzere statik ve dinamik şekilde dört başlık altında ele almıştır. Yasal kimlik, bir kişiyi özetleyen kişisel ve dışsal bir kimlik biçimidir. Fiziksel ve davranışsal kimlik; kişileri tanımlayan içsel ve interaktif kimliklerdir. Elektronik kimlik; kişilerin personasını ve tercihlerini sağlayabilen, online ortamda daha fazla zaman harcayan insanlar tarafından artarak içselleştirilen, dışsal kimliktir.

Sanallaştırılmış dijital kimliklerin birçok örneği bulunmaktadır. Toth ve Anderson-Priddy, dijital kimliklerin sanallaştırılmış örneklerini kartvizitler, sürücü ehliyetleri, banka kartları ve anonim bir blogger olarak açıklamıştır (2019: 24). Dijital kimliklerin bireylerin online ortamlarda paylaştıkları ve yaptıkları bütün eylemleri içine alan bir kimlik şekli olarak tanımlayan Kavut (2020: 996), dijital kimliklerin bireylerin ad, soyad, sosyal güvenlik numarası, doğum tarihleri, şifreleri gibi biyometrik bilgilerinin yanında sosyal medya platformlarındaki paylaşımları, yorumları, beğenileri veya online arama aktiviteleri gibi tüm dijital ayak izlerini içine alan bireye ait tüm dijital verilerin toplandığı bir kimlik olduğunu açıklamıştır. Bireylerin dijital kimliklerinin doğrulanmasında şifreleri, kişisel bilgileri, kimlik tanımlama numaraları, parmak izleri, yüz tanımlama, göz tanımlama, el şekli, kalp ve nabız ritmi, ses ve ses tonu tanımlamaları gibi bilgilerden yararlanılmaktadır (Toth, Anderson-Priddy, 2019: 23).

3. Eleştirel Söylem Analizi

Söylem analizi, yazımlanmış konumda olan ve karmaşık bir yapı içerisinde yer alan söylemleri dilbilgisel özellikler ile inceleyen nitel ve kuramsal bir yöntemdir. Anlama dayalı sonuçların açıklandığı söylem analizlerinde söylemlerin üretilmesine ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına olanak tanıyan kuralların, durumların veya yapıların ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Kavut, 2019: 5). Söylem, özel sosyo-kültürel ortamlarda dil, imaj ve ses gibi göstergebilimsel şekillerin kullanıldığı sosyal anlam sürecidir. Ontolojik bakış açısıyla söylem, diğer söylemsel olmayan zaman, alan, yer, sosyal güç vb. ile diyalektik olarak ilişkili olan sosyal yaşamın bir unsuru olarak eleştirel söylem analizi içerisinde görülmektedir (Mulderig, Montessori & Farrelly, 2020: 11). Söylemin bölümleri veya birkaç seviye için geliştirilen kuramlar bakımından konuşma ve metinlerin tanımlanması söylem analizinin özelliklerinden biridir. Bu nedenle klasik linguistik ve semiyotik şekillerin ve anlamların işaretleri arasındaki tüm ayrımlarla yapılırken şu anki söylem analizi fonetik, makro ve mikro semantik, retorik, pragmatik, etkileşimsel ve diğer yapılar ve stratejiler birbirleriyle ilişkileri yoluyla ayırım gerektirmekte ve metin ve konuşmaların genellikle daha karmaşık olduğunu tanımlamaktadır (Dijk, 1991).

Eleştirel söylem analizi, Theo Van Leeuwen, Kress, Van Dijk, Fairclough gibi bilim adamları tarafından 1990'ların başında ileri sürülen türdeş bir alandır (Amoussou, Allagbe, 2018). Eleştirel söylem analizi, son yıllarda modern dilbilimsel araştırmaların yeni alanı ve söylem analizi yöntemlerinin bir türüdür (Liu & Guo, 2016: 1076). Van Dijk, metin ve toplum arasında arabulucu olarak sosyal biliş üzerine odaklanmıştır. Gruplar, kurumlar, organizasyonlar gibi sosyal topluluklar tarafından paylaşılan sosyal bilişin çeşitli şekillerinin hesaplanması için eleştirel söylem analizine ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmektedir (Amoussou & Allagbe, 2018).

Bu çalışmada Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesinden yararlanılarak Hürriyet, Milliyet ve Sabah haber sitelerindeki dijital kimlik başlıklı haberler incelenmiştir. Van Dijk, eleştirel söylem analizini makro ve mikro yapılar olarak iki boyutta analiz etmektedir. Makro seviye analizlerde tematik yapılar incelenmektedir. Söylem analizinde makro yapılar anlamsal nesnelere, bu doğrultuda bu semantik yapılar, cümle içerisinde kavramsal anlam yapıları olarak tanımlanan metinler, eylemler ve bilgiler olarak tanımlanır. Mikro seviyede ise sözcük yapıları ve dil seçimleri incelenmektedir. Sözcük seçimleri söylemin stilini zenginleştirebilmektedir (Al-Saaidi, Pandian & Al-Shaibani, 2016: 290-291). Van Dijk çeşitli anlamların gösterge modelinin bir türü ve iletişim eylem olarak, söylemleri tanımlamaktadır (Liu & Guo, 2016: 1079).

Anlamı betimlemede bir cümlenin kavramsal anlam yapısı olarak tanımlanan önerme kavramı kullanılmaktadır. Van Dijk'e göre ima eleştirel haber çözümlemesinin en önemli anlambilimsel kavramlarından biridir. Bir haber metninde enformasyonun büyük bir kısmı üstü kapalı olarak ifade edilmekte, açıkça değinilmemektedir. Sözcükler, yan cümleler, metinsel ifadeler, kavramlar, önermeler ima edilebilmektedir. Van Dijk'e göre konular, belirli kategorilerden oluşmakta ve bir şema ile gösterilmektedir. Bu şemalar ise üstyapı olarak adlandırılmaktadır. Bu şemalarda Başlık, Giriş Paragrafı, Ana Olaylar, Bağlam, Tarih, Sözel Reaksiyonlar ve Yorumlar yer almaktadır. Van Dijk'e göre eleştirel söylem çözümlemesinde haberlerle ilgili bir diğer anlambilimsel kavram stillerdir. Stil, farklı sözcükler veya farklı anlamsal yapılar kullanarak, aşağı yukarı benzer içerikleri söyleme yollarının alternatiflerinden seçim yapabilmenin metinsel bir sonucunu oluşturmaktadır (Atabek & Atabek, 2007: 170-171).

Van Dijk söylem analizini makro ve mikro olmak üzere iki seviyede tanımlamıştır. Makro seviyede; sosyal gruplar arasındaki güç, egemenlik ve eşitsizlik tanımlanırken sosyal düzenin mikro seviyesinde dil kullanımı, söylem, sözlü etkileşim ve iletişim betimlenir (Amoussou & Allagbe, 2018). Van Dijk, söylemi içeren ideolojik yapılar ve gücün sosyal ilişkilerinin anlaşılmasına dayanarak eleştirel söylem analizini ele almıştır. Egemen güçler tarafından medya metinlerinin kontrol edildiği iddiası vardır. Van Dijk'a göre ideolojiler metinler ve konuşmaların tüm yapılarını belirleyebilmekte ve ideolojiler söylem yapısı içerisinde açıkça veya gizlice ifade edilebilmektedir (Jahedi, Abdullah & Mukundan, 2014: 33).

4. Araştırma

Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesindeki makro ve mikro yapı kurallarına göre dijital kimlikler konularında Hürriyet, Milliyet ve Sabah web sitelerinde yer alan haberlerin analiz edilmesi bu araştırmanın sınırlılığdır. Şubat 2020-Haziran 2020 tarihleri arasında yer alan dijital kimlik konusuna ilişkin Hürriyet sitesinde 8, Milliyet ve Sabah haber sitelerinde 4'er adet olmak üzere toplam 16 haber-haber başlıkları, giriş paragrafları, fotoğraflar, ana olaylar, ardalın ve bağlam bilgisi, haber kaynakları, dil seçimi ve haber retorisi çerçevesinde incelenmiştir.

4.1. Makro Yapılar

Haber Başlıkları: Aşağıdaki tabloda 3 haber sitesinin haber başlıkları incelendiğinde benzer başlık yapılarına sahip olduğu görülmektedir. Van Dijk'in aynı kavramların, farklı kelimeler ve semantik yapılarla ifadesi olarak dile getirdiği stil kavramının metinler içerisinde örnekleri görülmektedir. 'Anne kızkılık soyadı tarihe karışıyor' başlığında ise imalar görülmektedir. 3 haber sitesinde aynı başlık verilmiştir. Düz anlamı ile bakıldığında anne kızkılık soyadının tamamen yok olacağına ilişkin bir algı uyandırmaktadır. Ancak üst yapı şeması içerisinde değerlendirildiğinde başlık, giriş paragrafı, ana olaylar, bağlam, sözel reaksiyonlar ve yorumlar ile güvenlik amaçlı sorulan sorular arasında yer almaması gerektiği, online ve dijital teknolojilerin gelişmesiyle bireyin dijital kimliğine ulaşıldığı an rahatlıkla elde edilebilen bir bilgi olduğu, güvenlik açığı uyandırdığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1. Haber Sitelerindeki Dijital Kimlik Konulu Haber Başlıkları

Haber Başlıkları		
hurriyet.com.tr	milliyet.com.tr	sabah.com.tr
Anne kızlık soyadı tarihe karışıyor/30.06.2020	Yeni dönem yarın başlıyor! Anne kızlık soyadı tarih oluyor. /30.06.2020	Anne kızlık soyadı tarihe karışıyor /30.06.2020
Şirketler Covid-19 krizi ile nasıl mücadele veriyor? /29.05.2020	Çipli kimlikle temassız işlem/15.05.2020	Dijital Mobil Kimlik büyük ilgi çekiyor /11.05.2020
5 milyon yeni dijital müşterinin davranışları incelenmeli /29.05.2020	Dijital Türkiye'ye 46 milyonu aşan kullanıcı tek tıkla ulaşıyor /02.05.2020	Dijital Mobil Kimlik dönemi başlayacak/04.03.2020
Vakıfbank'tan kimlik kartıyla anında temassız işlem/14.05.2020	Dijital mobil kimlik başlıyor /28.02.2020	Cep telefonlarına dijital mobil kimlik/26.02.2020
Estonya e-oturum programı yeni e-Noter hizmetini tanıttı /06.04.2020		
Dijitalleşme yolculuğunda KOBİ'lere altın tavsiyeler/20.03.2020		
Kızlık soyadı sorulamayacak/16.03.2020		
Dijital ortamda kimlik bilgileriniz ne kadar güvende? /25.02.2020		

Haber siteleri başlıkları incelendiğinde; okuyucuların uzun metinleri daha rahat okuyabilmesi için alt başlıklara da yer verildiği görülmüştür. Uzun paragrafların daha kolay okunabileceği ve okuyucuların dikkatini çekebilecek ‘Yeni bir müşteri kitlesi oluşuyor’, ‘Dijital kimlik önem kazanmaya başladı’, ‘Ekranın arkasındayım diye düşünmeyin’, ‘Yüz yüze gelmeye gerek kalmayacak’ gibi alt başlıklar bulunduğu gözlenmiştir.

Giriş Paragrafları: Bu bölümde Hürriyet, Milliyet ve Sabah web sitelerinde yer alan dijital kimlik konulu haberlerin giriş paragrafları incelenmiştir. Rigel'e göre haber girişi, aktarım kelimeleri ile edilgen bir anlatım kullanılması ve haberin ikinci paragrafının kaynağı açıklayıcı özelliği olarak açıklanmıştır (2000: 181). Haber giriş paragraflarında spot kullanımı okuyucunun haberlerin devamını okuması ve ilgisini çekmesi açısından bir özet niteliği taşıyabilmektedir. 3 web sitesinin de dijital kimlik ile ilişkili haberleri incelendiğinde spot kullanıldığı görülmüştür. Rigel'in ifade ettiği gibi haber girişlerinde, spotlarda edilgen bir aktarımda bulunduğu gözlenmiştir. Haberlerde sadece güvenilir kaynak kullanımına başvurulduğunda, kaynağın doğrudan görüşlerinin ifade edildiği durumlarda doğrudan, etken cümle yapısı tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Fotoğraflar: Tematik yapıları içine alan makro yapı içerisinde yer alan bir diğer unsur haberlerde kullanılan fotoğraflar ve görsellerdir. Dijital kimlik özelindeki haberlerin incelendiği Hürriyet, Milliyet ve

Sabah web sitelerindeki haberlerde yer alan fotoğraflar ve tüm görseller incelendiğinde dijital kimlik konusu ile uyumlu bir bütünlük gösterdiği, dijital kimlik temasını destekleyen nitelikte olduğu görülmüştür. Fotoğraflarda kimlik kartı, toplum, banka, para, cep telefonu, web siteleri ile ilgili görsellerin yer aldığı bir firma ile röportaj şeklindeki haberlerde ise firma yetkilisine yer verildiği gözlemlenmiştir. Kullanılan fotoğrafların haber içeriği, başlıklar, haber giriş paragrafları ve dijital kimlik ana teması ile de ilişkili olduğu görülmüştür.

Ana Olaylar: Makro yapı içerisinde ana olaylar bağlamında haberler incelendiğinde; dijital kimliklerin ve bu kimlikler ile gelen avantajların, tüketiciye sağlanan hizmetlerin, dijital imkânların vurgulandığı görülmüştür. Genel olarak dijital kimlikler, elektronik kimlik, dijital mobil kimlik ve geliştirilen teknolojilerin avantajlarına değinilmekle birlikte sistem güvenliği konularının da ele alındığı görülmüştür.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Haberlerin söylem analizi metin yapılarının incelenmesi ile sınırlı olmamakta, altında yatan anlamlar, düşünceler, ideolojiler ile zihinsel, kültürel, sosyal, politik bağlamların analizine de ihtiyaç duyulmaktadır (Dijk, 2002: 116). Haberler incelendiğinde ardalan ve bağlam bilgisi bulunmadığı görülmektedir. Haberler dijital kimlikler, dijital mobil kimlik kullanım avantajları, kullanım kolaylıkları gibi belirli bir tema içerisinde sunulmaktadır. Olayların sosyal, politik, kültürel veya zihinsel olarak neden yaşandığı ile ilgili herhangi bir bilgi paylaşımının 3 web sitesinde de olmadığı gözlenmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde haber için önemli olan 5N1K kuralı (ne, niçin, nasıl, nerede, ne zaman ve kim) sorularından niçin sorusunun detaylı olarak açıklanmadığını göstermektedir.

Haber Kaynakları: Haberler incelendiğinde aktarılan haberlerde birincil kaynaklardan yararlanıldığı, olayın öncüleri, kuruluşların üst düzey yöneticileri ile röportajlar yapılarak bilgilerin verildiği gözlemlenmiştir. Haber kaynaklarının haberin güvenilirliği ve gerçekliği, içeriğin doğrulanması açısından önemli olduğuna inanılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında; birincil kaynaklara başvurulmasının ve özellikle önemli noktalarda konunun uzmanları ile birebir röportajların gerçekleştirilmesinin kaynak güvenilirliğini ve inandırıcılığını destekleyen bir unsur olduğu ifade edilebilmektedir.

Hürriyet web sitesinde yer alan ‘5 milyon yeni müşterinin davranışları incelenmeli’ başlıklı haberde kaynağa başvurulmuştur. SEM Yönetim Kurulu Başkanı Ali Yılmaz’ın açıklamalarına yer verilmiş, Yılmaz, yeni bir müşteri kitlesi oluştuğunu, iki yıldır müşteri davranış modellerini incelediklerini, dijital kimliklerin önem kazanmaya başladığını açıklamıştır. Ancak haberin alt paragraflarında konuyla ilgili olmayan haberi advertorial noktasına dönüştürebilecek ajans ve ajansın hizmetlerine değinildiği görülmüştür (Hürriyet, 29.05.2020).

Milliyet web sitesindeki bir diğer haberde ise Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay’ın açıklamalarına yer verilerek, kaynağa başvurulmuştur. Oktay’ın açıklamalarında 46 milyonu aşan kullanıcı, 5 bini aşkın hizmet, son bir yılda Dijital Türkiye Portalı’nda 4 milyar işlem gibi ifadelerle haber kaynağının inandırıcılığının sayısal ifadeler ve istatistiksel verilerle desteklendiği gözlemlenmiştir (Milliyet, 02.05.2020).

4.2. Mikro Yapılar

Dil Seçimi: Haberlerdeki kelime seçimleri incelendiğinde; tek tıkla ulaşım, çipli kimlik, yeni dönem, kimlik koruması, tüketiciyi rahatlatacak ifadelerinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Haberlerde genellikle dili geçmiş zaman kullanılmaktadır. Ancak dijital kimliklerin yeni bir teknoloji olması nedeniyle bu konuyla ilişkili haberler incelendiğinde ‘Kimlik bilgileri ile doğrulama yapılamayacak’, ‘Elektronik kimlik kartları tüm işlemlerde kullanılacak’, ‘Tüketiciyi Rahatlatacak’ şeklindeki ifadelerde olduğu gibi gelecek zaman kipinin kullanımının yoğun olarak kullanıldığı görülmüştür. Aynı zamanda kullanım kolaylığı, hızlı işlem avantajı, dijital imkânlar ve hizmetler gibi olanaklardan söz edildiği gözlenmiştir.

Haberlerde toplumun özellikle koronavirüs ile dijitalleşme sürecinin hızlanmasından ve dijital kimliklerin öneminden söz edildiği görülmüştür. Bu durum için *'İnternette bıraktığımız her iz dijital kimliğimizin bir parçası', 'Ekranın arkasında olduğunuzu düşünmemelisiniz, dijital dünya her an herkes için riskli durumlar oluşturabilir', 'İnternetteki yorumlar, paylaşımlar, fotoğraflar, banka ve kimlik bilgileri gibi tüm bilgileri dijital kimlik içine alıyor'* şeklindeki ifadelerle hem güvenlik konusuna vurgu yapıldığı hem de dijital kimliklerin öneminin anlatılmaya çalışıldığı gözlenmiştir.

Haber Retoriği: Retoriğin haber söylemine ilişkin iki özelliği bulunmaktadır. Okuyucuların dünyaya mevcut sahip oldukları modeller ile uyumlu önermeler getirmesi ve bu önermelerinin hatırlanabilirliğini, akılda kalıcılığını sağlayabilmeleridir (Rigel, 2000, s. 185). Okuyucunun ilgisini çeken alt başlıklar ve dikkat çekici söylemlerle haber retoriği yapılarak okuyucuyu ikna etme eğiliminin bulunduğundan söz edilebilmektedir. Haberlerde kullanılan kelimeler ve sayısal ifadelerle anlamın güçlendirilmesi bakımından değerlendirildiğinde; *Türkiye'de bir ilk, Dünyada bir ilk, IMEI numarası olan bilgisayar, cep telefonu ve tablet gibi cihazlara özel, 46 milyonu aşan kullanıcı* gibi ifadelerin yer aldığı görülmüştür. İlk ve özel ifadeleri ile vurgu yapılmıştır. Aşağıdaki haber örneklerinde görüldüğü üzere ilk ve özel ifadelerini kullanarak, dikkat ve fark yaratmaya yönelik içeriklerle kullanıcılara hitap edildiği, ikna ve algı yönetimi yapıldığı görülmektedir.

Hürriyet web sitesinde Vakıfbank tarafından sektörde bir ilk iddiası ile bankacılık ile ilgili her türlü işlemi yapabilmek için şubeye gitmeye gerek olmadığını veya çağrı merkezlerini aramaya da gerek duyulmadığını belirten bir haber yer almıştır (Hürriyet, 14.05.2020). Bugünlerde birçok insanın bankacılık işlemlerini online iletişim araçları ve internet ile mobil veya internet bankacılığını kullanmayı tercih ettiği düşünüldüğünde müşterilere kolaylık, zaman tasarrufu vb. ile ikna edilmek istendiği görülmüştür.

Sabah web sitesinde yer alan bir haberde ise Dijital Mobil Kimlik uygulamasını tanıtan bilgilere yer verilmiştir. Bilgisayarlar, tabletler ve akıllı cep telefonları gibi IMEI numarası olan, internet bağlantısının sağlanabildiği tüm elektronik iletişim araçlarında kullanılabilen bir uygulama olduğu ifade edilmiştir (Sabah, 26.02.2020).

Haberde sayısal ifadelerin inandırıcılığı güçlendirdiği ve Aristoteles'in Retorik üçgeni içerisinde yer alan logos (mantık) boyutu içerisindeki ilkeler arasında yer aldığı bilinmektedir. Bu anlamda sayısal ifadelerden yararlandığı görülmüştür. Milliyet haber sitesinde yer alan bilgiler incelendiğinde sayısal ifadelerden yararlandığı, yapılan işlemler ve hizmetlerden sayısal veri detaylarıyla söz edilerek sistem kullanımının öneminin gösterilmek istendiği görülmüştür.

Milliyet web sitesinde yer alan haberde ise oluşturulan Dijital Türkiye portalına ilişkin sayısal ifadelere başvurularak inandırıcılık ve güven inşa edilmek istendiği görülmektedir. Haber içeriğinde 46 milyonu aşan kullanıcı, portalde bulunan 5 bini aşkın hizmet, 655 kurum 5 bin 19 hizmet, tarafından hizmetlere evinden tek tıkla ulaşım, son bir yılda 4 milyar işlem ifadelerine yer verildiği görülmüştür. Aynı zamanda son bir yıllık süreçte portal içerisinde en çok kullanılan hizmetlere değinilmiş, bu hizmetler; hizmet dökümü, dava dosyası sorgulaması, mobil hat sorgulamaları, döviz kurları, 5 günlük hava tahminleri, tapu bilgileri sorgulamaları, vergi borcu sorgulaması, Hazine ve Maliye Bakanlığı e-Bordro hizmeti ve araç plakasına yazılan ceza sorgulamaları gibi örneklerle açıklanmıştır (Milliyet, 02.05.2020). Bu habere bakıldığında sayısal ifade kullanımı, devam eden olaylarla ilgili doğrudan betimleme yapılması öğelerinin sıklıkla kullanılmış olduğu gözlemlenmiştir.

Van Dijk'e göre haberlerde içeriklerin anlaşılması, fark edilmesi, akılda kalıcı olması için birtakım ikna stratejileri bulunmaktadır. Bu stratejiler; devam eden olaylarla ilgili doğrudan betimleme yapılması, yakın görgü tanıklarının ifadeleri, güvenilir kaynaklara başvurmak, sayısal ifadeler başvurmak, kaynaklardan fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması, olguları iyi bilinen modellere aktarmak,

gelecek olayları tahmin edebilmek olarak açıklanmıştır (Rigel, 2000: 186). Hürriyet, Milliyet ve Sabah web sitelerinde bu ikna stratejilerinden güvenilir kaynak, otorite kullanımına başvurulduğu görülmüştür. Milliyet.com.tr web sitesinde yer alan haber incelendiğinde Cumhurbaşkanı Yardımcısının açıklamaları spot olarak verilmiştir. Bu yönüyle haberde ikna stratejilerinden güvenilir kaynak başvurusu özelliğinin yanında kaynaklardan fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması özelliğinden de yararlanılmıştır. Aynı zamanda haberde inandırıcılık açısından sayısal ifadeler ile desteklendiği görülmüştür. Hürriyet gazetesindeki haberde ise güvenilir kaynak başvurusu ve kaynağın fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması özelliklerinden yararlanıldığı ancak bunun spot ve haberin giriş paragrafından değil daha alt paragraflarda verildiği görülmüştür. Sabah gazetesinde ise güvenilir kaynak başvurusunda bulunduğu ancak haberin doğrudan değil gazetecinin yorumuyla aktarıldığı görülmüştür. ‘Dünyada ilk kez geliştirilen mobil kimlik uygulaması’ ifadesi ile hem betimleme yapıldığı hem de sayısal ifade aktarımının kullanıldığı gözlenmiştir.

Milliyet web sitesinde yer alan Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay tarafından doğrudan açıklamaların yapıldığı haberde güvenilir kaynaklara başvurmak, kaynaklardan fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması öğelerine yer verildiği Oktay’ın 46 milyonu aşan kullanıcı tarafından Dijital Türkiye portalındaki 5 bini aşkın hizmete tek tıkla ulaşılabileceğini söylediğinin belirtilmesi ile sayısal ifadelere başvurmak ikna stratejisinin de kullanıldığı gözlenmiştir. (Milliyet, 02.05.2020).

Hürriyet web sitesinde yer alan haberde ise güvenilir kaynak kullanımı ikna stratejisi için Vakıfbank Genel Müdür Yardımcısı’nın açıklamalarına yer verilmiştir. Dijital alt yapılarının gücünden, yenilikçi hizmetlerine kadar tüketicilerini rahatlatarak, yaşamlarını kolaylaştıran çözümler üretildiğinden söz etmesi ve bu söylemlerin kurumun üst düzey yöneticisi tarafından doğrudan ifade edilmesi ile kaynaklardan fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması stratejisinden yararlanıldığı görülmüştür. (Hürriyet, 14.05.2020).

Sabah web sitesinde yer alan haberde ise otorite başka bir deyişle güvenilir kaynak kullanımı ve kaynakların fikirlerine yönelik doğrudan aktarım yapılması ikna stratejilerine yer verildiği görülmüştür. Savuncell CEO’su tarafından dijital mobil kimlik uygulamasının tanıtımının yapıldığı, hem mobil kimlik web sitesi hem de ülkedeki 740 GSM bayisinden olmak üzere çok yönlü olarak satın alabilme imkanı olduğunun bildirildiği gözlenmiştir. (Sabah, 04.03.2020). Haber içerisinde dijital mobil kimlik uygulaması için dünya üzerinde bir ilk ifadesinin kullandığı görülmüştür. Dolayısıyla bu ifade ile devam eden olaylarla ilgili doğrudan betimleme yapılması ikna stratejisinin kullandığı ifade edilebilmektedir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırmanın amacı dijital kimlik konusunda yayınlanan haberlerin eleştirel söylem analizi ile incelenmesidir. Bu doğrultuda, SimilarWeb araştırmasına göre Türkiye’de en çok ziyaret edilen ilk üç haber sitesi olan Hürriyet, Milliyet ve Sabah web siteleri eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen haberler; Hürriyet, Milliyet ve Sabah haber sitelerinin Şubat 2020 ile Haziran 2020 tarih aralığındaki dijital kimlik konulu haberleri ile sınırlandırılmıştır. Bu anlamda, toplam 16 haber Van Dijk’in eleştirel söylem analizi yöntemi makro yapılar (haber başlıkları, giriş paragrafları, fotoğraflar, ana olaylar, ardalın ve bağlam bilgisi, haber kaynakları) ve mikro yapılar (dil seçimi ve haber retoriği) kategorilerine göre analiz edilmiştir.

Haber başlıkları incelendiğinde; Hürriyet, Milliyet ve Sabah haber sayfalarında kullanılan ifadelerin ve kelime seçimlerinin benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Haber başlıkları örneklendirilmek gerekirse ‘Anne kızkılık soyadı tarihe karışıyor’ başlığı ile 3 haber sitesinde de aynı başlıkla habere yer verilmesi haber sitelerinin başlık konusundaki benzerliklerini net bir biçimde gösterdiği sonucunu vermektedir.

Giriş paragrafları incelendiğinde; haber başlıklarının ardından spot kullanıldığı ve haberlerin en önemli noktalarının özetlendiği görülmüştür. Giriş paragraflarının ardından özellikle uzun olan haber içeriklerinde okuyucunun metni daha rahat okuyabilmesi, haberde öne çıkan bilgilerin vurgulanabilmesi adına alt başlıklardan yararlanıldığı gözlenmiştir.

Web sitelerinde görselliğin önemli olduğu bilinmektedir. Bu nedenle haber sitelerindeki haberlerde görsel kullanıldığı ve bazı haberlerde bu görsellerin oranının ise birden fazla olduğu gözlenmiştir.

Haberlerde kullanılan dil, üslup ve sözcük seçimleri incelendiğinde; haberlerde genel olarak dili geçmiş zaman kullanımı yaygın olmakla birlikte dijital kimlik teması üzerinden seçilen haberlerin incelenmesinden ve bu konunun teknoloji, yenilikçilik, iletişim teknolojileri bağlantılı olmasından dolayı gelecek zaman ifadelerinin de kullanıldığı gözlemlenmiştir. Sözcük seçimlerinde çipli kimlik, kimlik, elektronik kimlik, tek tık, tek tuş, banka, para, yeni dönem ifadelerinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Haberlerde ardalın ve bağlam bilgisinin bulunmadığı, oluşturulan hizmetler ve yeniliklerle ilişkili olarak politik, kültürel ve sosyal vb. nedenlerden söz edilmediği görülmüştür. 5N1K içerisinde niçin sorusunun cevabının yanıtlanmadığı görülmüştür. Dijital kimliklerin sağladığı kolaylıklar ve imkânlardan detaylı olarak söz edilmekle birlikte altında yatan politik, kültürel veya sosyal herhangi bir sebep vurgusu olmadığı görülmüştür.

Haberlerde bir diğer önemli konu kaynağa dayandırılan bir yapıya sahip olmalarıdır. Haberler incelendiğinde aktarılan haberlerde birincil kaynaklardan yararlandığı, olayın öncüleri, kuruluşların üst düzey yöneticileri vb. kişiler ile röportajlar yapılarak bilgilerin verildiği gözlemlenmiştir. Anonim olmayan, birincil ve yetkili haber kaynaklarının haberin güvenilirliği ve gerçekliği, içeriğin doğrulanması açısından önemli olduğuna inanılmakta, haberlerde kaynak kullanımının ve kaynağın açıklamalarının güvenilirliğin ve inandırıcılığın artırılabilmesine katkı sunduğu düşünülmektedir.

İkna, algı yönetimi, retorik ile ilgili tüm çalışmalarda okuyucunun dikkatini çekebilen, akılda kalıcılığı sağlayabilecek başlık, spot kullanımı ve haber içeriğinde sayısal ifadelerden yararlandığı ifade edilebilmektedir. Bu anlamda, günümüzde pek çok haber sitesinde çarpıcı başlıkların yer alması, haberlerin uzun olmaması ancak sayısal ifadelerin aktif olarak kullanımı örnek gösterilebilmektedir. Ele alınan 3 haber sitesi incelendiğinde; 46 milyonu aşan kullanıcı, 5 bini aşan hizmet gibi ifadelerle istatistiksel verilere dayanarak okuyucuda inandırıcılık ve güven inşa edilmeye çalışıldığı, IMEI numarası olan cihazlara özel, dünyada bir ilk gibi ifadelerle kullananların ayrıcalıklı olacağını vurgulanmak istendiği görülmüştür. Haberler retorik ve ikna stratejileri açısından değerlendirildiğinde; güvenilir kaynak kullanımı, kaynağın doğrudan ifadelerinin haber içerisinde aktarılması, haberlerin kesinlik ve doğruluğunun sayısal ifadelerle ve yüzdelerle desteklenmesi, istatistiksel analizlerden yararlanması, olaylarla ilgili doğrudan betimlemesi yapılması stratejilerinden ve retorikten yararlandığı görülmüştür. Bu doğrultuda yetkili isimlerin görüşlerini paylaşmasına yer verildiği, Türkiye’de bir ilk, dünyada ilk vb. ifadelerin sıkça kullanıldığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak dijital kimlikler günümüzde yaşamın her alanında kullanılan ve koronavirüs pandemi süreciyle birlikte zorunlu hale gelen yeni bir kimlik biçimi olarak tanımlanabilmektedir. Eleştirel söylem analizi çerçevesinde incelenen haber sitelerinde içeriklerin paylaşımı, haber başlıkları ve görseller açısından benzer bir aktarımda bulunulması ayrı bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Araştırmanın dijital kimlik, eleştirel söylem analizi, web siteleri, haber analizi konularında alana katkı sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

Allan M. & Jan G. (2006). DigEuLit: Concepts and Tools for Digital Literacy Development, *Innovation in Teaching and Learning in Information and Computer Sciences*, 5(4): 249-267, DOI: 10.11120/ital.2006.05040249.

- Al-Saaidi, S.K., Pandian, A., Al-Shaibani, S. G.K. (2016). The Semantic Macrostructures And Lexicalizations In Osama Bin Laden's Speech Of Incitement. *Academic Research International*, 7 (3): 288-300.
- Amoussou, F., Allagbe, A. A. (2018). Principles, Theories and Approaches to Critical Discourse Analysis. *International Journal on Studies in English Language and Literature (IJSELL)*, 6(1):11-18.
- Arner, W.D., Zetsche, D.A., Buckley, R.P. & Barberis, N.J. (2018). The Identity Challenge in Finance: Identity to Digitized Identification to Digital KYC Utilities. *European Banking Institute (EBI) Working Paper Series*. No.28.
- Atabek, G.Ş., Atabek, Ü. (2007). *Medya Metinlerini Çözümlemek*, Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Bamberg, M. (2010). Who am I? Narration and its contribution to self and identity", *Theory&Psychology*. 21 (1): 1-22.
- Bertino, E., Paci, F. & Shang, N. (2009). Digital Identity Protection- Concepts and Issues, *4th International Conference on Availability, Reliability and Security*.
- Birch, D. (2016). *Kimlik: Yeni Para*, Çev. A. Usta, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Bozkurt, A., Tu, C.H.(2016). Digital identity formation: socially being real and present on digital networks, *Educational Media International*, 53 (3): 153-167, DOI:10.1080/09523987.2016.1236885.
- Brynjolfsson, E., McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age-Akıllı Teknolojiler Devrinde Çalışma, İlerleme ve Refah*, Çev. L. Göktem, İstanbul: Türk Hava Yolları Yayınları.
- Dijk, V.T. (2002). Media contents The Interdisciplinary Study of News As Discourse. DOI:10.4324/9780203409800-11.
- Jahedi, M., Abdullah, F.S., Mukundan, J. (2014). An Overview of Focal Approaches of Critical Discourse Analysis. *International Journal of Education & Literacy Studies*, ISSN: 2202-9478, 2 (4): 28-35.
- Kavut, S. (2019). İletişim Araştırmalarında Kullanılan Yöntem ve Teknikler Üzerine Bir Değerlendirme. *Intermedia International e-Journal*, 6 (10): 1-14.
- Kavut, S. (2020). Kimliğin Dönüşümü: Dijital Kimlikler. *Selçuk İletişim Dergisi*, 13 (2): 987-1008.
- Kavut, S. (2021). Digital Identities in the context of Blockchain and Artificial Intelligence. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(2): 529-548.
- Liu, K., Guo, F. (2016). A Review on Critical Discourse Analysis. *Theory and Practice in Language Studies*, 6 (5): 1076-1084, DOI: <http://dx.doi.org/10.17507/tpls.0605.23>.
- Mulderrig, J., Montessori, M.N., Farrelly, M. (2020). Introducing Critical Policy Discourse Analysis.
- Rigel, N. (2000). *İleti Tasarımında Haber*, Der Yayınları: İstanbul.
- Sadiku, N.O. M., Shadare, A.E., Musa, M.S. (2016). Digital Identity. *IJISSET - International Journal of Innovative Science, Engineering & Technology*, 3 (12).
- Shibuya, K. (2020). *Digital Transformation of Identity in the Age of Artificial Intelligence*, Springer.
- Toth, C.K., Priddy-Anderson, A. (2019). Self Sovereign Identity- A Paradigm Shift for Identity. *IEEE Computer and Reliability Societies*, 17-27.

İnternet Kaynakları

- Hurriyet.com.tr (2020). 5 Milyon Yeni Dijital Müşterinin Davranışları İncelenmeli, <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/5-milyon-yeni-dijital-musterinin-davranislari-incelenmeli-41527523>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Anne Kızlık Soyadı Tarihe Karışıyor, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/anne-kizlik-soyadi-tarihe-karisiyor-41553375> Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Dijital Ortamda Kimlik Bilgileriniz Ne Kadar Güvende, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/sigorta/dijital-ortamda-kimlik-bilgileriniz-ne-kadar-guvende-41446758>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Dijitalleşme Yolculuğunda KOBİ'lere Altın Tavsiyeler, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/sigorta/dijitallesme-yolculugunda-kobilere-altin-tavsiyeler-41473833>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Kızlık Soyadı Sorulamayacak, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kizlik-soyadi-sorulamayacak-41469688>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Şirketlerin Covid 19 Krizi İle Nasıl Mücadele Ediyor <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/sirketlerin-covid-19-krizi-ile-nasil-mucadele-veriyor-41527640>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020). Vakıfbank'tan Kimlik Kartıyla Anında Temassız İşlem, <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/vakifbanktan-kimlik-kartiyla-aninda-temassiz-islem-41517316>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Hurriyet.com.tr (2020).Estonya E-Oturum Programı Yeni E-Noter Hizmetini Tanıttı, <https://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/estonya-e-oturum-programi-yeni-e-noter-hizmetini-tanitti-41487376>, Erişim Tarihi: 02.07.2020.
- Milliyet.com.tr. (2020). Anne Kızlık Soyadı Tarih Oluyor, <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/son-dakika-anne-kizlik-soyadi-tarih-oluyor-6247549>, Erişim Tarihi: 04.07.2020.
- Milliyet.com.tr. (2020). Çipli Kimlikle Temassız İşlem, <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/cipli-kimlikle-temassiz-islem-6212604>, Erişim Tarihi: 04.07.2020.
- Milliyet.com.tr. (2020). Dijital Türkiye'ye 46 Milyonu Aşan Kullanıcı Tek Tıkla Ulaşıyor, <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/dijital-turkiyeye-46-milyonu-asan-kullanici-tek-tikla-ulasiyor-6203742>, Erişim Tarihi: 04.07.2020.
- Milliyet.com.tr. (2020).Dijital Mobil Kimlik Başlıyor, <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/dijital-mobil-kimlik-basliyor-6154602>, Erişim Tarihi: 04.07.2020.
- Sabah.com.tr. (2020). Anne Kızlık Soyadı Tarihe Karışıyor, <https://www.sabah.com.tr/galeri/ekonomi/son-dakika-anne-kizlik-soyadi-tarihe-karisiyor>, Erişim Tarihi: 30.06.2020.
- Sabah.com.tr. (2020). Dijital Mobil Kimlik Büyük İlgi Çekiyor, <https://www.sabah.com.tr/egeli/2020/05/11/dijital-mobil-kimlik-buyuk-ilgi-cekiyor>, Erişim Tarihi: 30.06.2020.

Sabah.com.tr. (2020). Dijital Mobil Kimlik Dönemi Başlayacak, Erişim Tarihi: 30.06.2020.
[https://www.sabah.com.tr/egeli/2020/03/04/dijital-mobil-kimlik-donemi-baslayacak,](https://www.sabah.com.tr/egeli/2020/03/04/dijital-mobil-kimlik-donemi-baslayacak)

Sabah.com.tr. (2020).Cep Telefonlarına Dijital Mobil Kimlik, Erişim Tarihi: 30.06.2020.
[https://www.sabah.com.tr/egeli/2020/02/26/cep-telefonlarına-dijital-mobil-kimlik,](https://www.sabah.com.tr/egeli/2020/02/26/cep-telefonlarına-dijital-mobil-kimlik)

SimilarWeb.(2020). Erişim adresi: <https://www.similarweb.com/top-websites/turkey/> 30.06.2020.